

Spis treści

Wstęp	XI
Wykaz skrótów	XV
Wykaz źródeł prawa	XXI
Wykaz literatury	XXV
Wykaz orzecznictwa	XLI
Rozdział 1. Podstawowe pojęcia	1
1.1. Pojęcia zabytku, dobra kultury i dzieła sztuki	1
1.1.1. Zabytek	2
1.1.2. Dobro kultury	4
1.1.3. Dzieło sztuki	6
1.1.4. Relacje pojęć	9
1.2. Pojęcia oryginału, kopii, falsyfikatu i fałszerstwa	10
1.2.1. Oryginał	10
1.2.2. Replika, kopia i reprodukcja	12
1.2.3. Falsyfikat	13
1.2.4. Fałszerstwo	15
1.3. Podsumowanie	18
Rozdział 2. Fałszerstwa na rynku sztuki	19
2.1. Rynek sztuki	19
2.2. Zagrożenia dzieł sztuki	21
2.3. Stan przestępczości skierowanej przeciwko dziełom sztuki	24
2.4. Falsyfikaty na polskim rynku sztuki	28
2.5. Podsumowanie	31
Rozdział 3. Zwalczanie i przeciwdziałanie fałszerstwom dzieł sztuki	
w Polsce – stan prawny	33
3.1. Odpowiedzialność karna za fałszerstwo dzieł sztuki	34
3.1.1. Fałszerstwo dzieł sztuki w świetle art. 109a i 109b ZabytkiU	34
3.1.1.1. Fałszerstwo osobiste (materialne) (art. 109a ZabytkiU)	35
3.1.1.2. Fałszerstwo przez zbycie falsyfikatu (art. 109b ZabytkiU)..	40

3.1.2. Fałszerstwo dzieł sztuki jako przestępstwo oszustwa (art. 286 § 1 i art. 294 KK)	43
3.1.3. Fałszerstwo dzieł sztuki jako fałszerstwo dokumentu (art. 270 § 1 KK)	51
3.1.4. Fałszerstwo sygnatury jako fałszerstwo znaku identyfikacyjnego towaru (art. 306 KK)	55
3.1.5. Fałszerstwo dzieł sztuki a naruszenie praw autorskich (art. 115 PrAut)	56
3.1.5.1. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego	56
3.1.5.2. Autorskie prawa osobiste i majątkowe	59
3.1.5.3. Przywłaszczenie autorstwa albo wprowadzenie w błąd co do autorstwa („plagiat”; art. 115 ust. 1 PrAut)	62
3.1.5.4. Rozpowszechnianie cudzego utworu bez podania nazwiska lub pseudonimu (art. 115 ust. 2 PrAut)	64
3.1.5.5. Inne naruszenia cudzych praw autorskich (art. 115 ust. 3 PrAut)	65
3.1.6. Fałszerstwo sygnatury jako podrobienie znaku towarowego (art. 305 PrWiPrzem)	66
3.1.7. Fałszerstwa sygnatury i dzieł sztuki jako czyny nieuczciwej konkurencji (art. 24 i 25 ZNKU)	69
3.1.7.1. Fałszerstwo sygnatury jako czyn nieuczciwej konkurencji (art. 25 ZNKU)	71
3.1.7.2. Kopiowanie dzieł sztuki jako czyn nieuczciwej konkurencji (art. 24 ZNKU)	72
3.1.8. Usunięcie sygnatury oraz przeznaczenie do sprzedaży obiektu z usuniętą lub niewłaściwą sygnaturą jako wykroczenia z art. 136 KW	75
3.1.9. Podsumowanie i propozycje <i>de lege ferenda</i>	76
3.2. Podstawowe źródła i czynności dowodowe w sprawach dotyczących fałszerstw dzieł sztuki	77
3.3. Podmioty zaangażowane w zwalczanie i przeciwdziałanie fałszerstwom dzieł sztuki	81
3.3.1. Muzea oraz muzealnicy	81
3.3.1.1. Opinie muzealników oraz praktyki stosowane w polskich muzeach związane z falsyfikatami	89
3.3.2. Organy ochrony zabytków i instytucje wyspecjalizowane w ochronie zabytków	105
3.3.3. Pośrednicy w obrocie dziełami sztuki i kolekcjonerzy	110
3.3.4. Ekspertcy w zakresie określania autentyczności dzieł sztuki	116
3.3.4.1. Rzecznicy MKiDN w zakresie opieki nad zabytkami	118
3.3.4.2. Muzealnicy	124
3.3.4.3. Konserwatorzy dzieł sztuki	129

3.3.4.4. Wiarygodność opinii eksperta i jej ocena przez osobę zamawiającą	138
3.3.4.5. Propozycje uregulowania działalności ekspertów na rynku sztuki	141
3.3.5. Służby mundurowe w wykrywaniu i dowodzeniu fałszerstw	144
3.3.5.1. Policja	144
3.3.5.2. Służba Celna	149
3.3.5.3. Straż Graniczna	150
3.3.5.4. Podstawowe zadania służb mundurowych	152
3.3.6. Biegli w procesie karnym	159
3.3.6.1. Biegły sądowy	160
3.3.6.2. Biegli sądowi z wiadomościami specjalnymi w zakresie zabytków lub dzieł sztuki	162
3.3.6.3. Biegły <i>ad hoc</i>	165
3.3.6.4. Instytucje naukowe lub specjalistyczne	166
3.3.6.5. Obowiązki i prawa biegłego	166
3.3.6.6. Kontrola opinii biegłego	169
3.3.6.7. Odpowiedzialność karna biegłego	170
3.3.6.8. Biegły jako konsultant organu procesowego	172
3.3.6.9. Wykorzystanie „opinii” prywatnej w procesie karnym jako źródła dowodowego nt. autentyczności dzieła sztuki .	173
3.3.7. Prokuratura i sądownictwo	175
3.3.8. Podsumowanie	176
3.4. Sankcje karne a fałszerstwo dzieł sztuki	177
Rozdział 4. Zwalczanie fałszerstw dzieł sztuki w Polsce w latach 2006–2013 w świetle badań empirycznych	183
4.1. Uwagi ogólne	184
4.2. Kwalifikacja prawna czynu	186
4.3. Ogólny przebieg postępowań przygotowawczych	189
4.4. Procesowe czynności dowodowe	191
4.4.1. Oględziny rzeczy	191
4.4.2. Opinia biegłego	192
4.4.3. Przysłuchanie	198
4.4.4. Inne środki dowodowe	200
4.5. Współpraca organów procesowych z innymi podmiotami	201
4.6. „Ekspertyzy” pozasądowe (prywatne)	202
4.7. Czynności dowodowe a ustalenie autentyczności obiektów kwestionowanych	205
4.8. Sposób zakończenia postępowań	207
4.9. Problemy z udowadnianiem znamion strony podmiotowej	208

4.10. Postanowienia w przedmiocie dowodów rzeczowych	211
4.11. Podsumowanie i propozycje <i>de lege ferenda</i>	215
Rozdział 5. Odpowiedzialność karna za fałszerstwo dzieł sztuki i status biegłego w ujęciu prawnoporównawczym	219
5.1. Republika Federalna Niemiec	220
5.1.1. Ochrona zabytków w RFN	220
5.1.1.1. Ochrona praw autorskich w RFN	222
5.1.2. Odpowiedzialność karna za fałszerstwo	224
5.1.3. Biegły w niemieckim procesie karnym	227
5.1.3.1. Biegli publicznie mianowani i zaprzysiężeni	229
5.1.3.2. Biegli publicznie mianowani i zaprzysiężeni w zakresie sztuki	230
5.1.3.3. Zadania i obowiązki biegłego	230
5.1.3.4. Ocena opinii biegłego	233
5.1.3.5. „Biegły” prywatny w niemieckim procesie karnym	233
5.1.3.6. Odpowiedzialność karna biegłych w RFN	235
5.2. Republika Francuska	237
5.2.1. Ochrona dziedzictwa we Francji	237
5.2.1.1. Powszechny (generalny) inwentarz dziedzictwa kulturowego	238
5.2.1.2. Rynek sztuki we Francji	239
5.2.1.3. Ochrona praw autorskich	241
5.2.1.4. Inne regulacje związane z ochroną dóbr kultury	243
5.2.2. Odpowiedzialność karna za fałszerstwo dóbr kultury we Francji ..	244
5.2.3. Biegły we francuskim procesie karnym	247
5.2.3.1. Biegli sądowi w zakresie dzieł sztuki i kolekcji	249
5.2.3.2. Powołanie biegłego	252
5.2.3.3. Obowiązki biegłego	252
5.2.3.4. Uprawnienia biegłego	254
5.2.3.5. Uprawnienia stron w stosunku do opinii biegłego	255
5.2.3.6. Weryfikacja opinii biegłego na rozprawie	256
5.2.3.7. „Opinia” prywatna we francuskim procesie karnym	257
5.2.3.8. Odpowiedzialność karna biegłego	258
5.3. Republika Włoska	259
5.3.1. Ochrona dóbr kultury we Włoszech	259
5.3.2. Obrót dobrami kultury we Włoszech	262
5.3.3. Odpowiedzialność karna za fałszerstwo dzieł sztuki	266
5.3.4. Biegły we włoskim procesie karnym	268
5.3.4.1. Biegli wpisani na listy sądów powszechnych	268
5.3.4.2. Biegli w zakresie dóbr kultury	270

5.3.4.3. Prawa i obowiązki biegłego	271
5.3.4.4. Ocena opinii biegłego	273
5.3.4.5. Dopuszczalność dowodu prywatnego we włoskim procesie karnym	273
5.3.4.6. Konsultanci powoływani przez strony postępowania	274
5.3.4.7. Odpowiedzialność karna biegłego	276
5.4. Podsumowanie	276
Rozdział 6. Kryminalistyczne metody identyfikacji falsyfikatów dzieł sztuki	283
6.1. Model kompleksowej ekspertyzy w celu określenia autentyczności dzieł sztuki	283
6.2. Badania wstępne	285
6.3. Badania zaawansowane	288
6.3.1. Badania historyczno-stylistyczne	289
6.3.2. Badania kryminalistyczne	289
6.4. Metody fizykochemiczne w ocenie autentyczności dzieł sztuki	290
6.4.1. Badania obrazów malarstwa sztalugowego metodami fizykochemicznymi	291
6.4.1.1. Budowa obrazu	292
6.4.1.2. Fizykochemiczne metody badań pigmentów	293
6.4.1.3. Metody badań spoiw oraz werniksów	304
6.4.1.4. Metody badania oznak starości oraz określanie wieku obrazów	305
6.4.2. Metody fizykochemiczne w badaniach rysunków, grafik i dokumentów historycznych	307
6.4.3. Badania autentyczności rzeźb metodami fizykochemicznymi	310
6.4.4. Metody fizykochemiczne w badaniach obiektów zabytkowych wykonanych ze szkła	312
6.4.5. Ograniczenia metod fizykochemicznych	313
6.4.6. Ścieżki rozwoju metod fizykochemicznych do badań obiektów zabytkowych	316
6.5. Kryminalistyczne badania pisma ręcznego	319
6.6. Mechanoskopia	323
6.7. Daktyloskopia	326
6.8. Antropologia kryminalistyczna	328
6.9. Analiza DNA	330
6.10. Podsumowanie	331
Rozdział 7. Wnioski	333
Indeks rzeczowy	345